

TUULA MAI SALMELA

LAMPI

ntamo

L A M P I

Kiitos Veli-Matti Rokalle, Mikko Hovilalle, Juha Tiaiselle, Liisa Lehtimäelle ja ystäville sekä Suomen Kulttuurirahaston Päijät-Hämeen rahastolle.

© 2014 Tuula Mai Salmela

ISBN 978-952-215-486-6

ULKOASU

Make Copies

KANNEN KUVA

Unto Koistinen, *Mustat kuhilaat*, öljy kankaalle 1959

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2014

ntamo

www.ntamo.net

Tuula Mai Salmela

LAMPI

RIKOSROMAANI

ntamo

Vanhakartanon päärakennus paloi yhtenä soihtuna vaa-
leanpunaista aamutaivasta vasten. Liekit nuolivat talon
ikkuna-aukkoja, tavoittelivat ahneesti räystäitä ja katon
lippaa. Tuli oli tarttunut jo aittoihin ja pihamäntyihin ja
hohkasi kuumuutta nevan laitaan saakka. Mies makasi
nevalla koivujen keskellä valppain aistein, haisteli silmät
viiruina tuulen suuntaa ja mittaili katseellaan välimat-
kaa.

Liekkimeren keskeltä kuului kirkumista ja pamah-
duksia. ”Kauemmaksi! Kauemmaksi!” joku karjui hä-
täisesti; sama tyyppi kai joka oli jossain vaiheessa käs-
kenyt kaveriaan rikkomaan verannan ikkunat. Senkus
huudat, mies tuhahti ja laskeutui taas kontalleen peuran
päälle puukko kädessä. Hiki tippui silmiin ja mies rii-
pasi kärsimättömänä pusakan yltään. Että elukka piti-
kin kaataa äkkiväärään paikkaan! Peurasta oli onneksi
jo veret laskettu, mutta tuuli saattoi kääntyä eikä aikaa
ollut muutenkaan hukattavaksi. Hän tarttui puukkoon
ja avasi keskittyneesti ruhon kurkusta peräaukkoon,
ratkoi auki jalat ja painalsi sorkat nivelestä poikki. Ei-
kös tuulen suunta vaihtunut niin että savu tuli suoraan
päin! Kiroten mies pyyhkäisi kirveleviä silmiään, kään-
tyi selin tuuleen ja haki kärppänä paremman asennon.
Selkään paiskautui nokisia kankaanriekaleita ja kyteviä
risuja. Yskien ja sadatellen mies ryhtyi kiskomaan ru-
hoa kohti lampea. Peuran holtittomasti retkottava kaula
tarttui suopursuihin ja töröttäviin kantoihin ja hidasti
kulkua. Päästyään rantaan hän pudotti ruhon kovaksi
poljetulle maakaistaleelle ja kyyristyi ratkomaan auki
rintalastan ja vatsanpeitteet. Ontelosta tulvahti raudan
ja lämpimien suolien löyhkä. Luoti oli mennyt kyljestä
sisään ja lävistänyt keuhkot. Vielä oli taito tallella!

Vanhakartanon pihalta kaikuvat huudot viilsivät tärykalvoja. Ryhtyessään suolistamaan ruhoa mies painoi päänsä alemmaksi ikään kuin pystyisi niin vaientamaan äänet. – Kartanot palaa mutta minä poika se jäljitin peuran, hän sopotti yhä uudelleen kunnes loitsuksi muuttunut lause sortui yskänkohtaukseen.

Nainen pihassa jaksoi kiljua. ”Maana, Maana!” Kyllä hän huutajan tuns: se oli sama siilitukkaämmä, joka oli käynyt nuuskimassa ja tenttaamassa häntä hänen omalla pihallaan. Vielä vallitsee jokin oikeus tässä maailmassa: viimein oli siltäkin puhti poissa! Maana oli vaalea suurisilmäinen nainen jolla oli maastonvihreä kenttälakki. Vaikka oli hiljainen ja vaisu, katse kertoi, että hän oli johtaja. Miehen suu vääntyi irveen. Olut oli sille kelvannut kun hän oli hyvän hyvyyttään sellaisen ojentanut, mutta silti tämä oli antanut siilitukkaämmän tentata aikuista miestä kuin pahaista koulupoikaa.

Muovisäkillä vuorattu rinkka oli jäänyt peuran-kaatopaikalle, ja hän juoksi noutamassa sen painaen lammessa kastelemaansa rähtiä suuta ja nenää vasten. Sänkisillä kasvoilla karehti riemukas irvistys kun hän kumartui viimeisen kerran saaliinsa ylle. Ei aikaakaan kun ruhon osat siirtyivät rinkkaan tasaisella rytmillä: klap – klap – klap.

Kun oli saanut rinkan suljettua, hän tarttui kenttälapioon jonka oli kiinnittänyt rinkkan sivulenkkiin. Ei vienyt kuin kymmenen minuuttia kun hän oli kaivanut kiven koloon kuopan, toiset kymmenen minuuttia kun hän lapioi teurasjätteet tiiviiksi mytyksi nahan sisään. Helpotuksesta ähkäisten hän pudotti mytyn kuoppaan ja heitti multaa ja mättäitä päälle. Kettuja lukuun ottamatta kätköst ei tietäisi kukaan muu. Kettukin pitäisi sen omana tietonaan.

Keventynein mielin hän jynssäsi käsiään vedessä.

Lopuksi hän niisti nenänsä sormiin. Räkä oli noesta mustaa.

Huudot pihalla olivat muuttuneet käheiksi ja epätoivoisiksi. Äänet nousivat ja laskivat valittavasti kuin olisi isokin ikävä. ”Maanaa”, mies matki naama kurtussa. ”Määnää!” Helsinkiläiset perunanviljelijät perkele!

Lampeen sihahteli tulenkipeniä kuin merkiksi että oli aika lähteä. Mies heilautti rinkan selkäänsä ja kääntyi nevaa reunustavalle polulle ajatukset jo peuran tilaajassa.

Oikukas tuuli kääntyi uudelleen ja ajoi savua pohjoiseen päin. Vanha nainen makasi kyljellään pihan risukossa ja yski. Hän oli kompastunut kytevään oksaan kesken juoksun! Pelko ja ponnistelu pani läähättämään terävin hengenvedoin. Olo helpottui vähän kun makasi hiljaa paikallaan, mutta oli pakko jatkaa eteenpäin. Hän vilkaisi muraisia sormiaan ja kynsiään. Missä vaiheessa hän oli kaapinut maata ja miksi? Ilma oli täynnä savua ja katkusi kuin helvetin pätsissä. Varovaisesti hän liikutti jalkojaan ja käsiään ja huomasi ilokseen, että kipeää jalkaa lukuun ottamatta kaikki toimi niin kuin piti. Sitten hän keskittyi loukkaantuneen jalan koukistamiseen; sihisi ja huohotti tuskasta ja auttoi toisella kädellä jalkaa liikkumaan.

Varvikossa risahti. Nainen hätkähti voimakkaasti kun kuuli takaansa matalan äännähdyksen.

Humisevaa tuliseinää vasten seiso i ihmishahmo. Eino? Einoko se oli? Nainen sähähti itselleen harmistuneena: mieshän oli maannut kuolleena jo kolmekymmentä vuotta! Ei olisi Einosta hänelle pelastajaksi.

Eihän sinun pitänyt täällä olla! tulija sanoi vihasella äänellä ja kumartui hänen ylleen; noesta musta naama, liekkien kajo silmissä kuin kaksi virvatulta.

Vanha nainen rypisti kulmiaan. Tulisilmän nimeä piti hakea kaukaa. Sitä ei tullut, ei vielä, mutta hän ojensi käsivarttaan tätä kohti ja hymyili lempeästi kuin tutulle hymyllään. Hän oli oppinut ovelaksi pettävän muistinsa kanssa; antoi ymmärtää että oli setvinyt vyyhden loppuun asti vaikka oli vasta puolivälissä kerimässä lankaa. Nimi piti sijoittaa oikeaan kehykseen, jotta hän ymmärtäisi millä tavoin tulesta sukeltanut ihminen liittyi häneen ja miten tähän oltiin tultu.

Tulisilmä liikehti kärsimättömänä, mitteli katseiltaan välimatkaa roihuavaan rakennukseen, vilkuili välillä pihaa ja sitten taas häneen. Tulen huminan, paukkeen ja rätinän läpi kantautui paloauton itsepintainen ääni: apua oli tulossa. Vanhus hengähti terävästi. Häilytysääni laukaisi aivoja pitkään painaneen paulan. Suu kaartui heikkoon hymyyn, kun vyyhti alkoi purkautua auki: yksi lenkki johti toiseen ja toinen kolmanteen, ja armoitetun hetken mieli oli kirkas kuin yksioinen jää. – Mene, hän kähisi ja viittoi hätäisesti käsivarrellaan nevalle päin. – Mene äläkä tule takaisin!

Hetken vielä tulisilmä huojui paikallaan, otti epäröivän askeleen sivulle ja katseli häntä ennen kuin meni rytinällä pensaikkoon. Risu naksautti saappaan anturan alla kuin hyvästiksi.

Milloin liekit olivat tarttuneet lähellä seisoviin mäntyihin? Kaarna paloi rätisten ja neulasen tippuivat tähtisateena alas. Vanhus nousi ylös ottaen tukea puun rungosta ja ryhtyi ontumaan tuulen alta pois nevan reunalla seisovaa puuta kohti. Päästyään puun suojaan hän kääntyi katsomaan kotitaloaan. Se oli enää vain jättiläismäinen kokko; irvokas hiiltynyt hirsikas. *Sukupolvien työ ja vaiva*, hän ehti ajatella ja ihmetteli kepeyttä, jolla sen totesi. Vastuuttomuutta se oli; vastuuttomuutta. Entäs sitten? Hän suhisi kapinallisesti. Moni asia meni meno-

jaan, moni aika, moni asia. Mutta minä katselen vielä, hän irvisti itselleen; vielä minä katselen ja todistan.

Ankara yskänkohtaus puistatti kuivunutta vartaloa kun nainen viimein asettui istumaan kauimmaista puuta vasten kasvot nevalle päin. Kipeät asiat hyökyivät päälle, ja hän antoi niiden tulla sulkematta kerrankaan yhtään ajatusta pois.

Paloauton ääni voimistui. Kohta se ajaisi pihaan eikä kellään olisi rauhaa sen jälkeen. Hän muisteli äskeistä kohtaamista, ja ärtyneestä kurkusta puristui kirahdus, jossa oli sekaisin itkua ja naurua.

Hyvä että paloi! Polttaa se olisi pitänyt jo kauan siten...

— 2. —

Jari Saarela siemaili loput lämmenneestä pullovedestä ja heitti pullon kaaressa ojaan. Hetken mietittyään hän kävi nostamassa sen ylös ja sujautti takaisin rinkkansa sisään. Biologian opiskelijan piti näyttää esimerkkiä. Viimeksi kuluneen tunnin hän oli kuluttanut tuijottaen tien mutkaa ja pölyisiä voikukkia niin että silmiä särki, mutta Turun ja Forssan välinen tieosuus pysyi vain hiljaisena. Oli hänen vuoronsa päivystää kun Juutah, Anni ja Ville torkkuivat puun varjossa. Eilisillan bileet ja valvominen olivat tehneet tehtävänsä. Hyytynyt Toyota könötti kallellaan tienposkessa, ja sen kiinni leikanneen moottorin käry kutitti nenää vieläkin kuin aivastus.

Viimein risteystä lähestyi auto. Chevrolet Impala 62! Jari vääntäytyi shortsejaan nostellen ylös ja nyt-kytti sojottavaa peukaloaan kuljettajaa kohti vaikka ei hetkeäkään uskonut auton seisahtuvan. Vaaleanvihreä kromilinnake suhahtikin ohitse kuin äkäinen paarma. Hänen huulensa suipistuivat vihellykseen: Impala oli

helmi jenkkirautojen joukossa! Late Great Chevy, jolla oli kromattu helmalista, kuusi takavaloa, tummennetut ikkunat sekä valetuuletusventtiilit takalasin alalaidassa. Jari ei ollut uskoa silmiään kun kuljettaja painoi jarrua. Kärry pysähtyi jatkaen ylellisen joustavaa keinuntaansa ja alkoi sitten peruuttaa vauhdilla häntä kohti. Ratin takana istui nuori, ruskeaksi paahtunut nainen, joka oli pukeutunut haalistuneenvihreisiin shortseihin ja läppätaskuliiviin. Sotilasmallinen kenttälippis oli painettu syvälle päähän.

Kun auto tuli kohdalle, Jari selvitti kurkkuaan ja peilasi itseään naisen aurinkolaseista. – Menettekö ehkä Jokioisiin päin? hän kysyi. – Vaarangan risteykseen olis matka.

Nainen nyökkäsi ja silmäili tielle vääntäytyvää tokkuraista jengiä kulmat kurtussa. Jari kävi hieman nolona nostamassa rinkansa tavaratilaan siellä lojuvien säkkien väliin ja istahti sitten naisen viereen, koska toiset, joilla ei ollut matkatavaroita, olivat ehtineet jo kömpiä takapenkille. Anni oli asettunut Juutahin ja Villen väliin ja alkoi heti kiehnätä autuaana penkin viileää nahkapäälylystettä vasten. Jarikin ojenteli kangistuneita jalkojaan ja mietti kehtaisiko riisua hiestyneet sandaalinso. Viileäksi ilmastoitu auto ja nahalla vuorattu penkki tuntuivat taivaalliselta. Hän tarkasteli ihaillen auton ylellistä sisätilaa, ovien ja katon tuoreen vihreää säämiskänpehmeää vuorausta sekä pyöreiden mittareiden peittämää kojelautaa, joka toi mieleen lentokoneen ohjaamon. Uteliaana hän silmäili kuljettajaa tämän kaartaessa ajoväylälle. Hän oli luullut naista nuoremaksi, mutta nyt hän arvioi tämän olevan kolmissa kymmenissä. Ensimmäiseksi katse kiinnittyi hentoon niskaan ja tuhkanvaaleisiin hiuksiin, jotka tunkivat esiin kentäläkin alta.

– Tällainen kosla syö bensaa kuin valtamerilaiva, Anni kommentoi takapenkiltä.

Nainen vilkaisi Annia ilmeettömänä peilin kautta ja kiihdytti vauhdin sataan kolmeenkymmeneen vaikka ei oltu edes moottoritiellä. Reissussa rähjäntyneet äijät kuorsasivat kädet ristissä rinnan päällä eivätkä tienneet matkan teosta tuon taivaallista. Anni jaksoi ilmeillä takapenkillä; oli tietenkin luokitellut kuljettajan otsonikerroksen ohentajiin ja lykkäsi seurusteluvuorituksen Jarille vaikka oli sovittu, että hän hoitaisi naiskuskit jolloin Jari saisi levätä.

– Tarkoitus on oleilla Vaarangassa jonkin aikaa, tutustua pitäjään, Jari aloitti.

– Niin, me muut kyllä asutaan siellä, Anni täydensi ja alkoi purkaa vaaleita lettejään. – Meillä on siellä Planeetan ystävien leiri, sellainen epävirallinen. Me vastustetaan geenimanipulaatiota ja halutaan olla siellä missä tapahtuu.

Nainen kohotti katseensa ja tarkasteli takapenkkiläisiä peilin kautta, hymyili itsekseen päätään puistellen ja naurahhti niin että hampaat paljastuivat.

Vaikka naisen ranteet olivat kapeat ja rattia piteleivät kädet pienet, tämä näytti siltä kuin olisi rääkännyt itseään salilla tai tehnyt raskasta työtä. Hyvin kehittyneet hauislihakset jännittyivät kauniisti naisen kääntäessä rattia. Kasvoilla ei ollut meikkiä eikä kynsissä lakan häivettäkään. Ja suu... herkkä suunseutu oli ristiriidassa muuten tiukan olemuksen kanssa. Viileä nainen ja kuuma rauta, Jari ajatteli. Vaiko toisinpäin? Yhdistelmä kiihotti mielikuvitusta. Jari käytti katsettaan naisen pienten rintojen vaossa ja kuvitteli miltä tuntuisi, kun nainen ottaisi aurinkolasit pois, katsoisi silmiin ja laskisi siron ruskean kätensä hänen reidelleen. Uhh, häneltä

pääsi. Oli pakko vaihtaa asentoa ja koukistaa toinen jalka toisen jalan päälle.

Kojelaudalla lojui sikarirasia. Jari kallisti päätään nähdäkseen tekstin. *Partagas Pyramid Limitada*. Kuubalaisia sikareita tietysti, nehän sopivat naisen sotisopaan kuin nyrkki silmään. Keksisikö niistä jotain jutunjuurta? Mutta mieleen ei tullut yhtäkään keskustelunaihetta. Onneksi nainen näytti omiin ajatuksiinsa uponneelta, tuskin kaipasikaan turhaa löpinää. Kuin vahvistuksena Jarin mietteille hän napsautti cd:n soimaan. Aggressiivisen takova sähkösaundi räjähti jylisemään huippuunsa viritetyistä äänentoistolaitteista. Jari ja Anni vilkaisivat toisiaan. *Gouryellan Tenshi*. Kultiksi nousseen teknobändin jyräys käynnisti kuulijoissa välittömästi outoa tajunnanvirtaa; pulssi kiihtyi ja huokosista pukasi hikeä. Jari vilkaisi taakseen: Ville kuorsasi edelleen suu auki, mutta Juutah raotti toista silmäänsä ja raapi haukotellen rastalettiään ennen kuin simahti uudelleen. Rytmi kiihtyi ja donna nyökytteli rytmikkäästi päätään ja naputti rattia sormillaan kuin olisi kokonaan unohtanut matkustajansa.

Jari huokasi ja ojentautui puoliksi makaavaan asentoon takapenkkiläisten tapaan. Mikäs siinä: upeassa autossa matkaaminen oli nautinto, ja psykotrance sai aikaan maanisen ja leijuvan olon. Lietoa lähestyttäessä nainen hiljensi sallittuun nopeuteen mutta kiihdytti taas taajamamerkin jälkeen. Trance jatkui yhä ärhäkämmillä biiseillä. Jari huomasi Annin katselevan salaperäistä kuljettajaa vastahakoisen ihailevasti mikä ei johtunut vain autosta. Naisen karisma näytti purevan myös tämän oman sukupuolen edustajiin.

Vähän ennen Tarvasjokea nainen hidasti norminopeuteen, kääntyi huoltoasemalle ja vapaalle bensautomaatille. Naisen seistessä auton vieressä tankka-

uspistooli kädessään Jari huomasi että hän oli juuri ja juuri Annin kokoinen mutta jäntevä ja trimmattu kuin bodauslehtien mannekiinit. Hän seurasi katseellaan naisen liikkeitä kun tämä tankkaamisen jälkeen pesi tuulilasin, pyyhki kätensä paperipyyhkeeseen ja asteli kiirettä pitämättä sisälle maksamaan. Sen sijaan että olisi palannut autolle, nainen seisahtui keskelle helteessä väreilevää pihaa ja nosti aurinkolasit otsalle, katseli ylös taivaalle ja ikään kuin kuunteli jotain huulet raollaan. Taivutti sitten päänsä alas ja huojuu hetken paikallaan huulet liikkuen. Puhuiko hän itsekseen? Jari rullasi ikkunan auki mutta ei kuullut mitään. Nainen sai hänet entistä uteliaammaksi, koska tässä oli aistittavissa jotain ristiriitaista; tuntui kuin jokin tiivistynyt asia tai tunne-tila olisi tunkemassa läpi kuin petrolin katku.

Palatessaan takaisin autolle nainen laittoi taas mustat lasit silmilleen, istahti kuljettajan paikalle luomatta katsetta kehenkään ja kurvasi tielle.

Peltoja, metsikköjä, maatiloja, viljankuivatustorneja, hevoshakoja ja laitumella makoilevien lehmien muodostelmia vilahteli ohi verkkaisena nauhana kuin Jim Jarmushin filmissä. Helteestä värisevältä ojanpientareelta nousi ilmaan töyhtöhyppä. Koko pitkän talven ja kevään kaupungin katuja tallannut Jari tunsu kuinka sisällä alkoi liikahtella. Kohta hän pääsisi taas elämään kihisevälle Torronsuolle havainnoimaan isokuovien ja muiden lintujen elämää. Hän oli käynyt jo keväällä paikantamassa isokuoviemoja ja niiden reviiirejä niin että osaisi paremmin suunnistaa kesän rehevöittämässä maastossa.

Kun lähestyttiin Forssaa, nainen ryhtyi kaivelemaan hansikaslokerosta uutta cd:tä. Nyt Annikin tuhisi täydessä unessa kasvot auringonpaahteesta punottaen. Parempi niin, koska nainen painoi kaasun pohjaan ja rap-

lasi toisella kädellään levyn pois kotelosta, jolloin auto alkoi hienokseltaan heilahdella. Kuullessaan akustisella slidekitaralla soitetun intron Jari sävähti.

Lay lady, lay

lay across my big brass bed

Nainen oli ohjaillut musiikkivalinnoillaan matkustajiensa mielentiloja kuin pässiä narussa, mutta nyt tuntui siltä kuin tämä olisi lukenut hänen ajatuksiaan. Tunnelma autossa muuttui ja alkoi kihistä alitajuisia merkityksiä...

Lähestyttiin Vaarangan risteystä. Liian pian.

Nainen pysäytti auton ja nousi ulos samaan aikaan heidän kanssaan. Vastaniitetyn heinän tuoksu tulvahti vastaan ja nousi päähän kuin nopeasti juotu lasi skump-paa. Odottaessaan että Jari saisi otettua reppunsa tavaräsäilöstä nainen asettui nojaamaan käsivarret suorina oven yläreunaan ja venytteli perusteellisesti.

Kun Jari asteli rinka selässään naisen luo kiittämään matkasta, tämä riisui aurinkolasinsa ja katsoi Jaria silmiin. Katse oli suora ja sininen, silmät älykkäät vaikka samalla totisen viattomat kuin lapsella. Jari nielaisi ja asetteli rinkkaa selässään parempaan asentoon. Muistellessaan jälkeinpäin ajomatkaa hänen mieleensä tuli aina ensimmäisenä Bob Dylanin slovari ja hänen oma teinipoikamainen hämmennyksensä aikuisen naisen lähellä.

– Nähdään, nainen sanoi. Hymy paljasti tasaiset valkoiset hampaat. Leveiden etuhampaiden välissä oleva rako oli äärimmäisen seksikäs ja kirvoitti Jarissa lamasmaisen hymyn. Pujahdettuaan ratin taakse nainen hurautti tiehensä. *Nähdään?* Jari seisoj paikallaan ja katsoi auton jälkeensä jättämää pölypilvää.

Anni kääntyi katsomaan häntä happaman näköisenä. – Kas kun yleensä raatsit jäädä pois!

Jari ei vaivautunut vastaamaan. Hän oli jo tottunut siihen että Anni suhtautui omistavasti myös häneen, vaikka seukkasikin Ilomaan Villen kanssa. Vaarangan kylän suurimman tilan perillinen ja kunnanhallituksen puheenjohtajan tytär käyttäytyi toisinaan kuin olisi maailman napa.

He kääntyivät tutulle polulle tiheää haavikkoa ja sen takana siintävää peltoa kohti. Jari olisi halunnut päästää muut edelleen mutta Anni asettui jonossa viimeiseksi. Saavuttuaan peltoaukiolle Jari näki sen takana häämöttävällä tiellä hurjaa vauhtia kiitävän Impalan. Auto kääntyi pitkälle koivukujalle, ja aurinko välähti sen sivupeilissä kuin hyvästiksi. Jari huomasi kätensä nousevan vaistomaiseen tervehdykseen.

*Stay lady, stay,
stay while the night is still
ahead*

– Ei oo totta! Anni kirahti. – Toi muija on sua ainakin kymmenen vuotta vanhempi.

Kartanoon vievälle koivukujalle päästyään tohtori Marja Linnéa Santanen avasi auton sivuikkunan. Mieliala koheni heti kun kuuli pellon yllä liitelevän kiurun sirkutuksen. Kesä alkoi kukoistaa jo kaikessa sakeassa täyteydessään. Ei kestäisi kauaa ennen kuin sireenit ja juhannusruusutkin helähtäisivät auki. Liftarit olivat vielä tuoreessa muistissa ja hän rypisti kulmiaan. Kipakka lettipää ja kolme unista nuorukaista, toinen takapenkiläisistä suorastaan kiiltokuvamainen säännöllisine piirteineen ja mustine hiuksineen. Rastalettimies oli kuorsannut melkein koko matkan eikä ollut jäänyt niin hänen mieleensä kuten ei hänen vieressään istunut nuorukainenkaan. Ainoa joka oli jäänyt askarruttamaan häntä, oli kiiltokuvapoika, koska hän oli kohdannut

pari kertaa pojan tuijotuksen peilistä tämän havahtuessa unesta vaihtaakseen asentoa. Katseelle oli vaikea keksiä luonnehdintaa. Kyllästyneen röyhkeä? Kyynisen itsetietoinen? Hän luuli tunnistavansa tyypin: keskenkasvuinen jolppi, jota oli hemmoteltu ensin kotona ja sen jälkeen tytöt jatkoivat siitä mihin vanhemmat olivat jääneet, antoivat anteeksi kaiken ja kilpailivat keskenään pojan suosioista.

Mietteet katkesivat hänen kaartaessaan Vanhakartanon pihalle. Hän katseli tyytymättömänä suorarunkoisia mäntyjä, jotka kasvoivat liian tiheässä ja estivät näkymän nevalle ja järvelle. Harmittelu oli turhaa, koska museoviraston suojelupäätös esti heitä kaatamasta yhtään puuta. Jos hän olisi saanut päättää, hän olisi jättänyt pihalle vain kymmenkunta nuorta honkaa niin että päivä olisi paistanut sisälle taloon.

Vastoin vuokraisännän kieltoa Maana pysäköi paraatiovien eteen. Armottomassa keskipäivän valossa rakennus näytti entistä rapistuneemmalta. Alkuperäinen maali oli kulunut pois ja paljasti hilseilevän harmaan laudoituksen. Kaikki ovet ammottivat selällään, mikä tarkoitti sitä että teknikot olivat kotosalla. Hän nousi autosta, ja koska teknikoita ei näkynyt, avasi tavaratilan luukun ja alkoi nostella kalkki- ja lannoitesäkkejä maahan. Helle sai hien virtaamaan jo ensimmäisen säkin jälkeen.

Tutkimusteknikko Sassi ilmestyi shortsejaan kokennellen ovelle; miehen pulleat posket näyttivät vielä paksummilta, koska hän jauhoi suussaan jotain. Maana huomasi miehen kädessä pullapitkon muhkean kantalalan. – Tiedätkö, että tuo sinun koslasi syö yhtä paljon bensaa kuin valtamerilaivat! Maana tokaisi samalla kun pyyhki märkää otsaansa käsivarrellaan. – Olisit sentään voinut hankkia vähän luontoystävällisemmän auton!

Biologian tohtori Maana Santanen tutkimusryhmineen viettää kesää EU-Suomen maaseudulla. Pienessä Vaarangan kylässä Kanta-Hämeen takamailla moni asia on kuin ennen, mutta ei kaikki. Tutkimusryhmän viljelytoimet — geeniperunaa? — nostattavat tunteita varsinkin lähistölle majoittuneiden Planeetan ystävien leiriläisten keskuudessa. Vanhakartanon omistajasukua repivät sovittamattomat perimysriidat. Mitä Maanan tutkijoiheen tulisi ajatella polulle viritetystä poikittaisesta haravasta, jonka toisessa päässä tasapainoilee peuran pääkallo? Ja sitten, usvaisessa aamussa suolammella kajahtaa laukaus kohtalokkain seurauksin.

Lampi on Tuula Mai Salmelan suositus Maana Santanen -sarjan neljäs dekkari. Se on edeltäjiensä tapaan hallittu, psykologisesti tarkkanäköinen, yhteiskunnallisesti tietoinen ja hiljaisen lämpimän huumorin värittämä. Myös sankarittaren henkilökuvaa värittyy ja saa uusia piirteitä.

Aiemmat Maana Santanen -dekkarit ovat *Katajanokka kello kymmenen* (Tammi 2004), *Syryyden avaimet* (Tammi 2005) ja *Uhrihärkä* (Tammi 2007).

Tuula Mai Salmela on koulutukseltaan yhteiskuntatieteilijä ja toiminut sosiaali- ja terveysalan tutkijana.